

คอลัมน์ “แจ่งสี่เปี้ย” ฉบับวันที่ 23 กรกฎาคม 2567

“แก้หนี้เกษตรกรแบบยั่งยืน” ... เกิดตักจากงานสัมมนาภาคอีสาน

ดร.พรเพ็ญ สดศรีชัย
ธนาคารแห่งประเทศไทย

ความกินดีอยู่ดีอย่างยั่งยืนของประชาชน คือ เป้าหมายของการดำเนินนโยบายของแบงก์ชาติ การทำความเข้าใจในเศรษฐกิจไม่เฉพาะภาพรวมแต่คำนึงถึงคนหลากหลายกลุ่ม เป็นสิ่งที่แบงก์ชาติให้ความสำคัญมาโดยตลอด สะท้อนจากคำกล่าวของผู้ว่าการในงาน Meet the Press เมื่อต้นเดือนที่ว่า ตัวเลขเศรษฐกิจแสดงการฟื้นตัวในภาพรวมหรือค่าเฉลี่ย แต่ยังคงมีความลำบากของคนหลายกลุ่มที่รายได้ต่ำ ซึ่งแบงก์ชาติเข้าใจการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจว่ายังอยู่ในลักษณะไม่เท่าเทียมกัน

ในการวิเคราะห์เศรษฐกิจ แบงก์ชาติจึงได้เจาะลึกและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งข้อมูลทางการ (hard data) และที่สำคัญ คือ มุมมอง (soft data) ของภาคธุรกิจและประชาชน โดยเฉพาะ 3 สำนักงานภาค ทั่วเหนือ อีสาน และใต้ ที่เข้าไปพูดคุยและรับฟังข้อมูลเชิงลึกจากคนท้องถิ่น

ล่าสุด สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สกอ.) ได้จัดงานสัมมนาวิชาการประจำปี ในหัวข้อ “แก้หนี้เกษตรกรอีสานอย่างไรให้ยั่งยืน” โดยคำกล่าวเปิดงานของผู้ว่าการ สะท้อนองค์ประกอบของความกินดีอยู่ดีของประชาชน มี 2 เรื่อง คือ 1) รายได้ต้องเพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งถ้าดูภาพรวมประเทศ ศักยภาพไทย เดิมเคยโต 4-5% ช่วงหลังโตช้าลงอยู่ที่ 3% จากปัญหาเชิงโครงสร้าง ทำให้รายได้สูงไม่พอ สำหรับครัวเรือน อีสาน รายได้โตช้า ไม่พอสำหรับรายจ่าย เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรที่มีรายได้ก้อนใหญ่เพียงรอบเดียวต่อปี 2) หนี้สินต้องน้อยกว่าทรัพย์สิน ครัวเรือนไทยมีภาระหนี้สูง และส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่ไม่สร้างรายได้ เช่น หนี้ส่วนบุคคลและหนี้บัตรเครดิต สำหรับครัวเรือนอีสานมีปัญหารายจ่ายสูงกว่ารายได้มานานแล้ว สิ่งที่ตามมา คือ หนี้ ดังนั้น การแก้ปัญหาหนี้แบบยั่งยืนต้องแก้ให้ครบวงจร โดยต้องแก้ปัญหาทั้งรายได้ และรายจ่ายด้วย

แบงก์ชาติตั้งใจทำ 3 แนวทาง เพื่อเป้าหมายความกินดีอยู่ดีอย่างยั่งยืนของประชาชน

- 1) ด้านรายจ่าย หน้าที่แบงก์ชาติ คือ ดูแลเสถียรภาพราคา ไม่ให้เงินเฟ้อและค่าครองชีพสูงเกินไป
- 2) ดูแลรายได้ให้โตอย่างยั่งยืน แบงก์ชาติให้ความสำคัญกับการปฏิรูปโครงสร้าง ผ่านการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อได้ โดยเฉพาะกลไกค้ำประกันเครดิต เพื่อเพิ่มโอกาสแก่ SMEs และการสร้างโอกาสแก่ประชาชนทั่วไป ผ่านการวางโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และระบบการชำระเงิน เช่น พร้อมเพย์ Thai QR payment ซึ่งอำนวยความสะดวกทั้งเรื่องการโอนเงินแบบต้นทุนต่ำและการซื้อขายสินค้าและบริการของประชาชนอย่างแพร่หลาย รวมถึงส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวด้วย

3) แก้ปัญหาหนี้สิน แบงก์ชาติมีมาตรการปรับโครงสร้างหนี้ตั้งแต่ช่วงโควิด ตอนนี้มีมาตรการให้สินเชื่อย่างรับผิดชอบและเป็นธรรม (Responsible Lending) ซึ่งเป็นวิธีแก้หนี้แบบครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลครบถ้วนก่อนการเป็นหนี้ และเมื่ออยู่ระหว่างเป็นหนี้ ทางสถาบันการเงินต้องดูแลลูกหนี้ด้วย

แบงก์ชาติยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทัศนคติและความรู้ทางการเงินที่ดี โดย ดร.ทรงธรรม ปิ่นโต ผู้อำนวยการอาวุโส สกอ. ได้พูดถึงการเผยแพร่ความรู้ทางการเงินผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ เสริมแกร่งการเงินกองทุนหมู่บ้าน ชวนน้องท่องโลกการเงิน รวมทั้งร่วมมือกับหน่วยงานพันธมิตร เช่น สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ธนาคารออมสิน ธกส. พัฒนาชุมชน สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน ผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินที่ดี ควบคู่กับการยกระดับรายได้ภาคเกษตรผ่านการถอดบทเรียนจากผู้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจากการติดตามผล พบว่า เกษตรกรกว่าร้อยละ 40 มีพฤติกรรมการเงินที่ดีขึ้น

ในช่วงการเสวนากับผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประกอบด้วย ดร.โสภณศรี จันทร์รัตน์ ผู้อำนวยการวิจัยสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ คุณจักรพงษ์ เมษพันธุ์ (โค้ชหนุ่ม) ผู้ก่อตั้งและโค้ชการเงินของ The Money Coach และคุณพสธร หมุยเฮบัว เกษตรกรและผู้ใหญ่บ้านนักพัฒนา บ้านแฝก-โนนสำราญ จ.นครราชสีมา โดยมี ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งใน website แบงก์ชาติ **สรุปแนวทางการแก้ปัญหาหนี้เกษตรกรให้เกิดความยั่งยืน** จากการเสวนาไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1) เพิ่มรายได้ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ โดยปัจจุบันได้เกิดขึ้นแล้วในหลายพื้นที่ผ่านการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น การทำนาหยอดแทนนาหว่านที่สามารถช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้จริง แต่ยังขาดปัจจัยสนับสนุนที่จะนำไปสู่การขยายผลในวงกว้าง

2) ความรู้และทัศนคติทางการเงิน แม้จะสำคัญแต่อาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเปลี่ยนความรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมด้วย เริ่มจากการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เพื่อให้รู้กำไรหรือขาดทุน รวมทั้งการจัดสรรรายได้ก้อนใหญ่รายปีจากการทำเกษตรให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายรายเดือน และกันเงินสำหรับเป็นเงินทุนในการเพาะปลูกรอบถัดไปก่อนนำไปใช้จ่ายอย่างอื่น อีกทั้งควรเปลี่ยนทัศนคติด้านการเงินที่ไม่ถูกต้อง เช่น การกู้ยืมเงินเพื่อไปใช้หนี้เก่าเป็นเรื่องปกติ หรือการมีหนี้ติดตัวดีกว่าการเอาทรัพย์สินไปขายเพื่อชำระหนี้

3) การสร้างกลไกที่เหมาะสม ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงนวัตกรรมเพื่อยกระดับการผลิตได้ง่ายขึ้น เช่น เกษตรกรที่นำเทคโนโลยีมาใช้สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ สามารถเข้าถึงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำได้ หรือเข้าถึงสินเชื่อสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำสำหรับเกษตรกรที่ซื้อเครื่องจักรมาใช้เพื่อยกระดับการผลิต

4) นโยบายภาครัฐ ควรเป็นตัวกลางช่วยสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ เอื้อให้เกิดความยั่งยืนในภาคเกษตร เช่น นโยบายการปล่อยกู้ไม่ให้เกินศักยภาพของเกษตรกร ไม่สร้างภาระหนี้เกินความจำเป็น รวมถึงออกแบบนโยบายในการกระตุ้นให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการชำระหนี้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น “นโยบายธนาคารใกล้บ้าน” และ “ชำระดีมีโชค”

นอกจากนี้ งานศึกษาของ สกอ. ยังสะท้อนว่าการสื่อสารข้อมูลให้เกษตรกรรับรู้และเข้าใจข้อดีของการชำระหนี้มากขึ้น ผ่านช่องทางเครือข่ายทางสังคมท้องถิ่น (Social Network) ที่เกษตรกรมีความคุ้นเคย ไม่ว่าจะเป็น ผู้ใหญ่บ้าน ร้านค้าในชุมชน และคนในชุมชนที่ชาวบ้านเชื่อถือ (Local Influencer) สามารถกระตุ้นให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการชำระหนี้ที่ดีขึ้นได้

ทั้งหมดนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานแบงก์ชาติในการดูแลทั้งภาพรวมเศรษฐกิจและเข้าใจประชาชนภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะคนท้องถิ่นผ่านสำนักงานภาคฯ

** บทความนี้เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล จึงไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด
**